

השימוש ב-BST – האם אנחנו מוכנים?

לפני חודשים מספר פורסמה בחוברת HOARD'S DAIRYMAN טבלה העוסקת בתנאי ממשק בכלל, ובעיקר בהזנה הנכונה לצורך הפקת תועלת מן השימוש ב-BST. הטבלה נערכה בצורת שאלון מנחה, דבר שבאופנה בקרב מערכות הדרכה בארה"ב ומקל במידה רבה על הקוראים שרוצים להעריך ולדעת יכולתם בנושא מסויים. אפשר לראות בשאלון האמור מעין מבחן עצמי המאפשר לסכם את הניקוד שזוכים בו ולהוציא את המסקנה המתבקשת. אולי זה נדמה שטחי ו/או פשטני בעיני חלק מן הבוקרים, אך לצורך סריקה מוקדמת לשימוש בשיטה בתנאי משק נתונים יש עניין מעשי במבחן עצמי כזה. השאלון הוכן ונערך על ידי W.T. Howard & R.D. Shaver, מדריכים לבקר חלב באוניברסיטת ויסקונסין, ארה"ב. (מ.מ.)

- הנה רשימת שאלות ביחס לנוהלי הזנה והאבסה במשק, אשר תעזור לכם להעריך, האם תוכלו להשתמש ב-BST באופן יעיל. לאחר מילוי השאלון יש לסכם את סך כל הנקודות וליחס את התוצאה למפתח הניקוד שבסוף השאלון. המספרים בסוגריים בכל שאלה מציינים את הניקוד הרלוונטי בכל שורה.**
- א. טיב המספוא הגס במונחים של ערך תזונתי יחסי (RFV). לדוגמה, תחמיץ-תירס מקבל RFV 130 עפ"י נתונים כדלקמן: ADF > 30, NDF > 48 שניהם על בסיס אחוז מחומר יבש: ח"י נעכל 70 כאחוז; צריכת ח"י 2.5% ממשקל גוף; NEL 1.64 מק"ל/ק"ג ח"י. קש היה זוכה רק ל-RFV < 50:**
ניקוד	RFV
(10)	> 150
(7)	140-150
(5)	130-140
(3) 3	120-130
(1)	100-120
(0)	< 100
- ב. ריכוזיות המנה (פרות גבוהות תנובה), בחישוב חלבון כללי (ח"כ, %) ואנרגיה נטו לחלב (NEL, מק"ל/ק"ג):**
ח"כ	1.72 NEL > 17-18%	(10)
ח"כ	1.67 NEL > 17-18%	(7) 7
ח"כ	< 1.65 NEL > 17-18%	(5)
ח"כ	1.67 NEL < 17-18%	(3)
ח"כ	< 1.65 NEL < 17-18%	(1)
למונות שלא לפי יחסי ח"כ/אנרגיה		(0)
- ג. דירוג מצב גופני ממוצע במועד הייבוש.**
(10)	3.5-4.0
(7)	3.25-3.5
(5)	3.0-3.25
(1)	< 3.0
(0)	ללא דירוג מצב גופני
- ד. ריכוז תאים סומטיים בחלב (× 1000).**
(10)	< 100
(8)	100-150
(6)	150-200
(3) 3	200-300
(1)	300-500
(0)	> 500
- ה. הנוהגים להשתמש בתוצאות ביקורת החלב.**
כן	10	(10)	לא	(0)
- ו. מרווח בין המלטות (חודשים).**
(10)	12.8-12.5
(8)	13.1-12.8
(6) 7	13.5-13.1
(3)	14.0-13.5
(1)	15.0-14.0
(0)	> 15.0
- ז. תוספת שומן למנה.**
כן	2.5	(2.5)	לא	(0)
- ח. תוספת חלבון שרירי במנה.**
כן	2.5	(2.5)	לא	(0)
- ט. בדיקת מספוא לפחות כל 4-6 שבועות.**
כן	2.5??	(2.5)	לא	(0)

י. תכנון מנות מחדש כל 4-6 שבועות. י"ח. בדיקת לחות המספוא אחת לשבוע
 כן ... 2.5? (2.5) לא (0) והתאמת המנות.

י"א. ביקורת וטרינרית שגרתית. כן ... 5.0 (5.0) לא (0)
 כן ... 2.5? (2.5) לא (0)

הניקוד המירבי האפשרי הוא 100.

80 נקודות ומעלה: שיטות ההזנה והממשק מתאימות לשימוש ב-BST.

60-80 נקודות: יש להתייעץ עם המדריך/התזונאי ועם הרופא הווטרינר לצורך שיפור הממשק וההזנה בטרם שימוש ב-BST.

מתחת ל-60 נקודות: שיטות ההזנה והממשק לא קבילות למטרת השימוש ב-BST. יש להיוועץ ברופא הווטרינר לפני שחושבים על השימוש ב-BST.

עד הנה השאלות וניקוד התשובות שווים לשיטות הזנה פרטניות, האבסת מנה כולית או לחלוקת כל מזון לחוד באיבוס.

למאבסי מנות כוליות (TMR) בלבד

י"ב. צריכת ח"י לפרות 21.9-22.7 ק"ג/פרה. כן ... 5 (5) לא (0)

י"ג. האבסת TMR המותרת $> 5\%$ שאריות באיבוס. כן ... 5 (5) לא (0)

י"ד. קירוב המזון מספר פעמים ביממה. כן ... 5 (5) לא (0)

ט"ו. מיקום באיבוס ≥ 60 ס"מ/פרה. כן ... 2.5 (2.5) לא (0)

ט"ז. גישה חופשית למזון ≥ 16 שעות ביממה. כן ... 2.5 (2.5) לא (0)

בסיכום מסתבר, שהעניין אינו כל כך פשוט ובטוח. גם הספקנו לקרוא בשורה שלמה של מאמרים מארצות שונות, בעיקר ארה"ב שם מותר ומשתמשים בחומר, שהתוצאות אינן חדות ודומות בכל התנאים. התנאי הראשון שאין להתפשר עליו מצטמצם בשתי מילים: **ממשק והזנה**. רק משקים המסוגלים לקיים ממשק נכון ויעיל ולהתמיד בהזנה המתחשבת בכל אותן נקודות שמעלה השאלון – רק אלה צפויים לקצור את היבול המקווה בעקבות השימוש ב-BST. למה הדבר דומה (במקצת)? בזמנו ניסו בבית-דגן והוכיחו, שאפשר להזריע עגלות בגיל צעיר מן המקובל, בתנאי שיגדלו אותן לפי התקן המתאים. התברר אז, שחלק לא קטן של עדרים (ונדמה לי שדוקא במשק המשפחתי) נכשלו אז בגלל שלא הקפידו על התנאי של ממשק והזנה המתאימים להקדמת המלטה הראשונה. סופו של עניין, שהרעיון נזנח וכיום בקושי זוכרים אותו. בשאלון לדוגמה לעיל הרשיתי לעצמי לסמן ניקוד כאילו של משק ממוצע בארץ, כאשר בחלק מן התשובות הסתמכתי על נתוני ספר העדר-ביקורת החלב-דו"ח מקצועי ופוריות. ראו לאיזה ניקוד הגענו – ממוצע!

(מ.מ.)